

ÉLIÁŠ DOMINIKA

MIT JÁTSSZUNK, LÁNYOK?

BESZÉLGETÉS JÓZSA MÓNIKA ZENEPEDAGÓGUSSAL ÉS KARNAGGYAL

A zene világnapjához közeledve Felvidék egyik legismertebb és legelismertebb zenepedagógusával, Józsa Mónikával beszélgettünk a zene játékos természetéről, játékba hívó erejéről. A Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetemen oktató tanárnő több generációnyi zene és tanító szakos pedagógus számára mutatta meg a zenélés, közös éneklés felszabadító erejét és közösségkövácsoló természetét. A szeptemberi interjú a zene és játék elengedhetetlen egymásba fonódására hívja fel a figyelmet, ami a közoktatás számára is óriási lehetőségeket rejt magában.

■ Mit jelent Ön számára a játék?

■ Mindenképp a gyerekkor jut róla az eszembe. Címzavakban az örömet, a felszabadultságot, az önfeledtséget és a szabadságot. Azt gondolom, hogyha a játék szerves része a felnőtt ember hétköznapjainak, akkor valahol megmarad az a lelki tisztasága, amellyel gyermekként születik.

■ Az Ön játékforrása a zene?

■ A zenélés nálam elsősorban csoportos zenélés, tehát amikor kórusokkal, hallgatókkal és diákokkal dolgozunk. Természetesen volt már rá példa, hogy a családi összejövetel alkalmával előhoztunk gyermekkori emlékeket és elkezdtünk játszani.

■ Létezik-e ideális műfaj ahhoz, hogy meg tudjuk teremteni a zenében a játékot?

■ Nem gondolom, hogy konkrétan megnevezhető, hogy ez a műfaj a legalkalmas a játékhoz. Mindegyikhez más-más társítható. A cél a lényeg. Ha tudom, mit akarok elérni azzal a játékkal, akkor arra alkalmas zenei anyagot társítok hozzá.

■ Milyen közösségi tapasztalásokhoz juthatunk a játékon keresztül?

■ Örömet tud hozni. Ha valóban megfelelően átgondolt és előkészített feladatot viszünk a gyerekek elé, az lélekujjongó érzést hoz, ami mindenképp közösségépítő. Szorosabbá szövi az emberek közti kapcsolatot. Hiszen ez a fajta játék mindig közösséget igényel.

■ Meséljen, kérem, a kórus és a játék kapcsolatáról!

■ Természetesen a kóruspróbán, sőt még akár a fellépésen is van lehetőség a játékra, de nyilván bizonyos keretek közt. A kóruspróbán talán a próba előtti beéneklések adnak leginkább teret a játékra, mozgásra. A változatos lehetőségnek a karnagy leleményessége és az időkeret szab határt, azonban a cél az egyéni és kórushangképzés, a hangképző szervek bemelegítése kell legyen, ráhangolódás a próbára, az előttünk álló feladatokra. A kézjelezés is egy remek „játéklehetőség”, és kiváló eszköz a tiszta intonálás fejlesztésében. Nem baj, ha a kórus nem tud szolmizálni, ha gyakrabban kerül „terítékre”, előbb-utóbb megtanulják. A kánon éneklésénél is izgalmas tud lenni a kézjelezés, hiszen nem csak a hangzásban, vizuálisan is mást csinál egy-egy szólam.

Napjainkban a kórusfellépéseken is egyre gyakrabban találkozunk az énekhez társított mozgással, játékkal. Ezeknél azonban vigyázni kell, hogy a mozgások ne legyenek öncélúak, és ne vonják el a figyelmet a zenéről, hanem adott esetben azt kiegészítve segítsék az előadást. Az itt felsoroltak a gyerekkórusokkal, ifjúsági kórusokkal könnyebben megvalósíthatók, a felnőttekkel kevésbé. Itt talán tudnék konkrét példát is mondani. Nem olyan rég a nyitrai kórusral énekeltek egy kánont, Ligeti György – Weöres Sándor *Pletykázó asszonyok* c. művét. A vers soraihoz különböző tréfás szövegmegjátszó mozzanatokat találtunk ki, és ezt társítottuk az énekhez. A háromszólamú kánon volt igazán izgalmas ezzel a mozgással, hiszen a szólamcsoportokban vizuálisan is megszületett a szövegmegjátszó háromszólamúság. Nagyon élvezték ezt a megoldást az énekesek is, a közönség is. Sajnos videófelvétel nem készült róla.

| Józsa Mónika

■ Milyen formában tud megjelenni az éneklésben a játék?

■ Korosztálytól függően több módon. Az óvodában mindennap kell, hogy a gyermekek énekeljenek és játszanak. Ennél a korosztálynál ez a kettő nagyon könnyen összekapcsolható, mivel rengeteg népi gyermekjátékunk van, ami tele van szabadságérzettel, ritmussal. Ezáltal a gyermek úgy tud felszabadultan játszani, hogy észre sem veszi, mennyi mindent tanul a gyermekjátékokon keresztül. Az iskolás korosztálynak a zeneórán könnyen belecsempészhető a játék. A zenepedagógia is azt vallja, hogy ne algebrai kifejezéssel tanítsunk, hanem sok-sok játékkal. Számos lehetőség van arra, hogy a gyermek játszva tanuljon, észrevétlenül elsajátítsa a zeneelméleti tudást, ritmusképletet, dallamfelismerést és jártasságot szerezzon az éneklésben.

■ A felnőttek is szeretnek játszani?

■ A felnőttek már merevebbek. Már nem tudnak olyan felszabadultak lenni, mint a gyerekek. Sokszor nehéz megmozdítani őket az egész napos munka után. De azért igyekszem belevinni a játékoságot az új anyag tanulásába, a régi anyag felrészítésébe. Az biztos, hogy a gyermekekkel könnyebb, ők nyitottabbak.

■ Tanárnő, megosztana néhány játékinspirációt az olvasókkal?

■ Az óvodásoknál elsősorban Forrai Katalin *Ének az óvodában* c. kötetét tudom ajánlani, amely az óvodai zenepedagógiai alfája és omegája. Minden dalhoz más-más játék tartozik: a teljesség igénye nélkül például körjátékok, vonulások, kapuzós játékok, párválasztók, ami mind a néphagyományban gyökerezik és ősi szimbólumrendszert hoznak magukkal. Ha nem bonyolult a dallam, akkor a dalt és a hozzátartozó játékot egyszerre tanítsuk.

Ha az óvó néni éneke példaértékű, a gyermek rácsodálkozik és azonnal kapcsolódni akar, automatikusan beleénekel és játszik. És játszás közben a gyermek önfelédten tud énekelni. A pedagógusnak pedig ezt kellene kicsit tudatosan irányítani, például egy énekes kérdés feltétellel, amire a gyermeknek szintén énekelve, ugyanabban a hangrendszerben kell válaszolnia. A gyermekjátékok tele vannak mozgással, ritmussal, és remekül fejlesztik az intonációs készséget. A bábozás is egy remek lehetőség a játékra. A pedagógus a mesélésbe belecsempészi az éneket vagy dallomot játszik egy hangszerrel, amely egy-egy szereplőhöz kapcsolódik. Az egyik legfontosabb, hogy mindig tudjuk, mi a cél, mit szeretnénk elérni egy-egy játékkal, énekel.

■ És a kisiskolásoknál...?

■ Az iskolában is hasonló a helyzet. Az adott tananyaghoz kell kiválasztani a játékos, meseszerű, könnyed feladatokat, ugyanakkor benne kell lennie a felfedezés izalmának és a kihívásnak, ami által a tanuló előre tud haladni. Minden órának megvan a felépítése: légzőgyakorlatok, beéneklés, az előző dalanyag átismétlése, új tananyag és reflektálás. Általában az új tananyag köré tesszük a játékos feladatokat. Például összekeveredett a kottakép és helyes sorrendbe kell állítani, ritmustapssal éneklünk vagy a tapsoláshoz már ritmusnevet is mondanunk, kánonéneklés, dallambújtatás, radírpók, bűvösnégyzet stb. Az a jó énekóra, amikor a gyermek rácsodálkozik, hogy vége van az órának. A játékos éneklés így folyamatosan örömforrássá válhat a gyermek számára.

■ Köszönöm a beszélgetést!

Fotó: Cséfalvay Á. András